

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [MACIEJ SZPUNAR]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 17. oktobrī¹

Lieta C-82/17 P

TestBioTech eV,
European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility eV,
Sambucus eV
pret

Eiropas Komisiju

(Apelācija – Vide – Ģenētiski modificēti produkti – Komisijas lēmums, ar ko atļauj laist tirgū produktus, kas satur ģenētiski modificētas sojas pupas MON 87701 × MON 89788 – Regula (EK) Nr. 1367/2006 – 10. pants – Pieprasījums veikt administratīva akta iekšēju pārskatīšanu saskaņā ar vides tiesībām – Pierādīšanas pienākums)

Ievads

1. Ar šo apelācijas sūdzību *TestBioTech eV, European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility eV* un *Sambucus eV* (turpmāk tekstā – “apelācijas sūdzības iesniedzējas”) lūdz, pirmkārt, atcelt Vispārējās tiesas 2016. gada 15. decembra spriedumu lietā *TestBioTech u.c./Komisija* (T-177/13, nav publicēts, turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”, EU:T:2016:736), ar kuru Vispārējā tiesa noraidījusi viņu prasību atcelt Eiropas Komisijas 2013. gada 8. janvāra lēmumu² (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”), ar kuru Komisija informējusi *TestBioTech* par to, ka tā neapmierinās nevienu no argumentiem, kas izvirzīti, lai pamatotu pieprasījumu veikt iekšēju [Komisijas Īstenošanas] lēmuma 2012/347/ES (2012. gada 28. jūnijs), ar ko atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 1829/2003 atļauj laist tirgū produktus, kas satur ģenētiski modificētas sojas pupas MON 87701 × MON 89788 (MON-877Ø1-2 x MON-89788-1), sastāv vai ir ražoti no tām [³] (OV 2012, L 171, 13. lpp.; turpmāk tekstā – “lēmums par atļaujas piešķiršanu”), pārskatīšanu. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas lūdz atcelt apstrīdēto lēmumu, kā arī identiskus Komisijas lēmumus, kas adresēti *European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility* un *Sambucus*, vai pakārtoti – nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai.

2. Tiktāl, ciktāl tas attiecas uz šiem secinājumiem, ar šo apelācijas sūdzību izvirzītais tiesību jautājums tiks Tiesai izvērtēt Regulas (EK) Nr. 1367/2006⁴ 10. pantā paredzētā iekšējās pārskatīšanas mehānisma būtību, tvērumu un ar to saistīto pierādīšanas pienākumu.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Ar atsauci Nr. Ares(2013) 19605.

³ Regula (2003. gada 22. septembris) par ģenētiski modificētu pārtiku un barību (OV 2003, L 268, 1. lpp.).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2006. gada 6. septembris) par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2006, L 264, 13. lpp.).

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

3. Orhūsas konvencijas⁵ 9. panta 1.–4. punktā ir noteikts:

“1. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka ikvienai personai, kura uzskata, ka tās lūgums sniegt informāciju saskaņā ar 4. pantu ir ticis ignorēts, daļēji vai pilnīgi nepamatoti noraidīts, nepietiekami atbildēts vai kā citādi nav izskatīts atbilstoši minētā panta noteikumiem, ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas izveidota ar tiesību aktiem.

Gadījumos, kad Puses paredz pārskatīšanu tiesu iestādē, tās nodrošina, lai attiecīgajai personai būtu pieejama arī ātra, ar tiesību aktiem noteikta procedūra, kas ir bezmaksas vai nav saistīta ar pārāk lielām izmaksām un saskaņā ar kuru lūgumu atkārtoti izskata kāda valsts iestāde vai izskata neatkarīga un objektīva institūcija, kas nav tiesa.

Saskaņā ar šo 1. punktu pieņemtie galīgie lēmumi ir saistoši valsts iestādēm, kuru rīcībā ir attiecīgā informācija. Šo lēmumu pamatojumu norāda rakstiski vismaz tajos gadījumos, kad pieeja informācijai tiek atteikta saskaņā ar šo punktu.

2. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka attiecīgas sabiedrības daļas pārstāvjiem:

- a) kuriem ir pamatota interese vai arī
- b) kuri uzskata, ka noticis tiesību aizskārums, ja šādu priekšnosacījumu paredz attiecīgās Puses administratīvā procesa normas,

ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā un/vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas izveidota ar tiesību aktiem, lai – pamatojoties uz materiāliem vai procesuāliem aspektiem – apstrīdētu jebkura tāda lēmuma, darbības vai bezdarbības likumību, uz ko attiecas 6. panta noteikumi, ja šāda apstrīdēšana paredzēta attiecīgās valsts tiesību aktos, kā arī neskarot šā panta 3. punktu un citus attiecīgus šīs konvencijas noteikumus.

To, vai interese ir pamatota un vai ir noticis tiesību aizskārums, nosaka saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem un ar mērķi nodrošināt attiecīgajai sabiedrības daļai plašas iespējas griezties tiesu iestādēs saistībā ar šīs konvencijas piemērošanu. Tādēļ a) apakšpunkta piemērošanas nolūkā par pamatotu uzskata ikvienas tādas nevalstiskas organizācijas interesi, kura atbilst 2. panta 5. punktā minētajām prasībām. Šādas organizācijas uzskata arī par tādām, kam ir tiesības, attiecībā uz kurām ir iespējams tiesību aizskārums, kā paredzēts b) apakšpunktā.

Šā panta 2. punkta noteikumi neizslēdz iespēju pārskatīšanas nolūkā iepriekš griezties administratīvā iestādē, kā arī neiespaido prasību, ka pirms vēršanās tiesā ir jāizmanto visas administratīvas pārskatīšanas procedūras, ja šāda prasība paredzēta attiecīgās valsts tiesību aktos.

⁵ Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Orhūsas konvencija”).

3. Turklāt, neskarot 1. un 2. punktā minētās pārskatīšanas procedūras, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj attiecīgās valsts tiesību aktus vides jomā.

4. Turklāt, neskarot 1. punktu, šā panta 1., 2. un 3. punktā minētajām procedūrām ir jānodrošina pamatoti un efektīvi tiesiskie līdzekļi, tostarp, vajadzības gadījumā, pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi, un tām ir jābūt taisnīgām, objektīvām un ātrām, kā arī tās nav saistītas ar pārmērīgām izmaksām. Šajā pantā paredzētos lēmumus noformē vai reģistrē rakstiski. Tiesu un, ja iespējams, citu institūciju lēmumi ir publiski pieejami.”

Savienības tiesības

4. Regulas Nr. 1367/2006 11., 18., 19. un 21. apsvērumi ir formulēti šādi:

“(11) Būtu jānodrošina iespēja iekšēji pārskatīt individuālā rakstura administratīvus aktus, ja tie uzliek juridiskas saistības un tiem ir ārēja ietekme. [..]

[..]

(18) Ar Orhūsas Konvencijas 9. panta 3. punktu paredzēta pieeja tiesas procedūrām vai citām pārskatīšanas procedūrām, lai apstrīdētu fizisku personu vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, pārkāpjot tiesību aktus vides jomā. Noteikumiem par pieeju tiesvedībai jābūt saskaņā ar Līgumu. Šajā sakarā ir lietderīgi, ka šī regula attiecas tikai uz valsts iestāžu darbību vai bezdarbību.

(19) Lai nodrošinātu pietiekamus un efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, tostarp tādus, ko saskaņā ar attiecīgiem Līguma noteikumiem var izmantot Eiropas Kopienų Tiesā, ir lietderīgi Kopienų iestādei vai struktūrai, kas pieņēmusi apstrīdamo aktu vai kas iespējamas administratīvas bezdarbības gadījumā nav pieņēmusi kādu aktu, dot iespēju atkārtoti izskatīt iepriekš pieņemto lēmumu vai – bezdarbības gadījumā – pieņemt aktu.

[..]

(21) Ja iepriekšēji pieprasījumi veikt iekšēju pārskatīšanu nav bijuši sekmīgi, attiecīgajai nevalstiskai organizācijai vajadzētu būt tiesīgai ierosināt tiesvedību Tiesā saskaņā ar attiecīgiem Līguma noteikumiem.”

5. 10. pantā “Pieprasījums veikt administratīvu aktu iekšēju pārskatīšanu” ir noteikts:

“1. Jebkura nevalstiska organizācija, kas atbilst 11. punktā noteiktajiem kritērijiem, ir tiesīga Kopienų iestādei vai struktūrai, kas saskaņā ar tiesību aktiem vides jomā ir pieņēmusi administratīvu aktu vai – ja ir konstatēta iespējama administratīva bezdarbība – kam būtu bijis jāpieņem šāds akts, iesniegt pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu.

Šāds pieprasījums jāiesniedz rakstiski un termiņā, kas nepārsniedz sešas nedēļas pēc administratīvā akta pieņemšanas, paziņošanas vai publicēšanas, atkarībā no tā, kura ir vēlākā, vai – ja ir konstatēta iespējama administratīva bezdarbība – sešas nedēļas pēc dienas, kad administratīvais akts bija vajadzīgs. Tajā norāda pārskatīšanas pamatojumu.

2. Šā panta 1. punktā minētā Kopienų iestāde vai struktūra izskata jebkuru šādu pieprasījumu, ja vien tas nav klaji nepamatots. Kopienų iestāde vai struktūra sniedz pamatojumu rakstiskā atbildē, cik drīz vien iespējams, bet ne vēlāk kā divpadsmit nedēļas pēc pieprasījuma saņemšanas.

3. Ja neatkarīgi no pienācīgas rūpības attiecīgā Kopienas iestāde vai struktūra nevar veikt darbības saskaņā ar 2. punktu, tā cik drīz vien iespējams un vēlākais tajā punktā minētajā laikposmā informē nevalstisku organizāciju, kas iesniedza pieprasījumu, par savas kavēšanās iemesliem un par to, kad tā paredz veikt darbības.

Jebkurā gadījumā Kopienas iestāde vai struktūra veic darbības astoņpadsmit nedēļās no pieprasījuma saņemšanas.”

6. Atbilstoši minētās regulas 12. pantam (“Griešanās Tiesā”):

“1. Nevalstiska organizācija, kas saskaņā ar 10. pantu ir iesniegusi pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu, var celt prasību Tiesā atbilstīgi attiecīgiem Līguma noteikumiem.

2. Ja Kopienas iestāde vai struktūra nedarbojas saskaņā ar 10. panta 2. vai 3. punktu, nevalstiska organizācija var celt prasību Tiesā atbilstīgi attiecīgiem Līguma noteikumiem.”

Tiesvedības priekšvēsture

7. Apelācijas sūdzības iesniedzējas ir Vācijas bezpeļņas apvienības. *TestBioTech eV* veicina neatkarīgus pētījumus un publiskas diskusijas par biotehnoloģijas ietekmi. *European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility eV* par savu mērķi ir izvirzījusi zinātnes un pētniecības attīstību nolūkā aizsargāt vidi, bioloģisko daudzveidību un cilvēka veselību pret jauno tehnoloģiju un to izstrādājumu negatīvo ietekmi. *Sambucus eV* ir iesaistīta kultūras pasākumos.

8. 2009. gada 14. augustā *Monsanto Europe SA* Nīderlandes kompetentajā iestādē saskaņā ar Regulas Nr. 1829/2003 5. un 17. pantu iesniedza pieteikumu, lai laistu tirgū pārtiku, pārtikas sastāvdaļas un barību, kas satur sojas pupas MON 87701 × MON 89788, sastāv vai ir ražotas no tām (turpmāk tekstā – “Sojas pupas”). Pieteikums bija attiecināms arī uz tādu produktu laišanu tirgū, kas satur Sojas pupas vai sastāv no tām, bet kas nav pārtika un barība, un kas paredzēti tādiem pašiem lietošanas veidiem kā jebkura cita veida sojas pupas, izņemot audzēšanu.

9. Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (turpmāk – “EFSA”) 2012. gada 15. februārī sniedza visaptverošu atzinumu saskaņā ar Regulas Nr. 1829/2003 6. un 18. pantu. Šā atzinuma 3. punktā EFSA izskaidroja, ka EFSA Ekspertu grupa ģenētiski modificētu organismu jomā 2012. gada 25. janvārī ir sniegusi zinātnisku atzinumu par *Monsanto* saskaņā ar Regulu Nr. 1829/2003 iesniegto pieteikumu (EFSA-GMO-NL-2009-73), lai laistu tirgū pret kaitēkļu un herbicīdu iedarbību izturīgas sojas pupas, izmantošanai pārtikā un barībā, to importam un pārstrādei (*The EFSA Journal* (2012); 10(2):2560, 1.–34. lpp.), kur secināts, ka Sojas pupas to plānotās izmantošanas kontekstā ir tikpat drošas saistībā ar iespējamo iedarbību uz cilvēka vai dzīvnieka veselību vai vidi kā to ģenētiski nemodificētais komparators. Turklāt Ekspertu grupa arī secināja, ka modificēto sojas pupu krustošana plānotās izmantošanas kontekstā neradīs mijiedarbību, kuras rezultātā varētu tikt ietekmēts Sojas pupu drošums saistībā ar potenciālo ietekmi uz cilvēka vai dzīvnieka veselību vai vidi. Šajā visaptverošajā atzinumā EFSA secināja, ka tas “[atbilst] vis[ām] [Regulas Nr. 1829/2003] 6. un 18. pantā noteikt[ajām] prasīb[ām] [Sojas pupu] laišanai tirgū”.

10. Saskaņā ar lēmumu par atļaujas piešķiršanu Komisija ar zināmiem nosacījumiem un atbilstoši Regulas Nr. 1829/2003 4. panta 2. punktam un 16. panta 2. punktam piešķir atļaujas šādiem produktiem:

- pārtikai un pārtikas sastāvdaļām, kas satur Sojas pupas, sastāv vai ir ražotas no tām;
- barībai, kas satur Sojas pupas, sastāv vai ir ražota no tām;

– produktiem, kas nav pārtika vai barība un kas “satur” Sojas pupas vai sastāv no tām, un kas paredzēti tādai pašai izmantošanai kā jebkuras cita veida sojas pupas, izņemot audzēšanu.

11. Lēmuma par atļaujas piešķiršanu 4., 6. un 7. apsvērumā Komisija skaidroja, ka 2012. gada 15. februārī EFSA ir sniegusi labvēlīgu atzinumu saskaņā ar Regulas Nr. 1829/2003 6. un 18. pantu, secinot, ka pieteikumā aprakstītās Sojas pupas ir tikpat drošas saistībā ar iespējamo iedarbību uz cilvēka vai dzīvnieka veselību vai vidi kā to ģenētiski nemodificētais komparators. Komisija turklāt norādīja, ka EFSA ir secinājusi, ka pieteikuma iesniedzēja sniegtais vides monitoringa plāns, kurā ietverts vispārējs uzraudzības plāns, atbilst paredzētajam produktu izmantošanas veidam. Pamatojoties uz minēto, Komisija uzskatīja par atbilstošu atļaut laist tirgū Sojas pupas, kā arī visus produktus, kas tās satur vai kas no tām sastāv, kā arī pārtiku un barību, kas no tām ražota, atbilstoši pieteikumā atļaujas saņemšanai norādītajam.

12. Ar 2012. gada 6. augusta vēstulēm katra no apelācijas sūdzības iesniedzējām lūdza Komisiju veikt lēmuma par atļaujas piešķiršanu iekšēju pārskatīšanu saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu. Apelācijas sūdzības iesniedzējas cita starpā uzskatīja, ka novērtējums, atbilstoši kuram ir atzīts, ka Sojas pupas būtībā ir līdzvērtīgas to ģenētiski nemodificētajam komparatoram, ir kļūdaini, ka nav ņemta vērā sinerģiskā vai kombinatīvā iedarbība, ka nav pienācīgi novērtēti imunoloģiskie riski un ka nav pieprasīts jebkāda veida monitorings par ietekmi uz veselību.

13. Saskaņā ar 2013. gada 8. janvāra apstrīdēto lēmumu Veselības komisārs informēja *TestBioTech*, ka Komisija nav apmierinājusi nevienu no izvirzītajiem juridiskajiem un zinātniskajiem apsvērumiem, kas izvirzīti pieprasījuma veikt lēmuma par atļaujas piešķiršanu iekšēju pārskatīšanu pamatojumam. Tādējādi Komisijas uzskatīja, ka lēmums par atļaujas piešķiršanu ir Regulas Nr. 1829/2003 prasībām atbilstošs. Konkrētāk, Komisija noraidīja *TestBioTech* pieprasījumā veikt iekšēju pārskatīšanu izvirzītos argumentus, ka lēmums par atļaujas piešķiršanu ir prettiesisks, jo EFSA secinājums, ar kuru atzīts, ka modificētās sojas pupas “būtībā ir līdzvērtīgas” to ģenētiski nemodificētajam komparatoram, ir kļūdaini, nav ņemta vērā sinerģiskā vai kombinatīvā iedarbība, nav pienācīgi novērtēti imunoloģiskie riski un nav pieprasīts jebkāda veida monitorings par ietekmi uz veselību.

14. Tajā pašā dienā Veselības komisārs *European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility* un *Sambucus* nosūtīja attiecīgi otro un trešo lēmumu, kas būtībā ir identiski *TestBioTech* nosūtītajam apstrīdētajam lēmumam.

15. Minētajos trīs lēmumos Komisija ir atzinusi, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas atbilst Regulas Nr. 1367/2006 11. pantā izvirzītajam kritērijam un attiecīgi tām kā šajā pantā minētajām nevalstiskajām organizācijām ir tiesības pieprasīt iekšēju pārskatīšanu.

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

16. Ar 2013. gada 18. marta prasības pieteikumu apelācijas sūdzības iesniedzējas Vispārējā tiesā cēla prasību atcelt apstrīdēto lēmumu.

17. Savas prasības pamatošanai apelācijas sūdzības iesniedzējas būtībā ir izvirzījušas četrus pamatus, norādot, pirmkārt, uz būtiska līdzvērtīguma trūkumu starp Sojas pupām un nemodificētajām sojas pupām; otrkārt, to, ka nav izvērtēta sinerģiskā vai kombinatīvā iedarbība un toksiskums; treškārt, to, ka nav veikts izsmelošs imunoloģisko risku novērtējums un, ceturtkārt, to, ka nav paredzēts Sojas pupas saturošo produktu patēriņa monitorings pēc tirdzniecības atļaujas piešķiršanas procedūras.

18. Komisija, EFSA, kā arī *Monsanto Europe* un *Monsanto Company* (turpmāk tekstā – “*Monsanto*”) norādīja, ka Vispārējai tiesai šī prasība būtu jānoraida daļēji kā nepieņemama un daļēji kā nepamatota.

19. Ar pārsūdzēto spriedumu Vispārējā tiesa prasību noraidīja kā daļēji nepieņemamu un daļēji nepamatotu un apelācijas sūdzības iesniedzējām piesprieda segt tiesāšanās izdevumus (izņemot personām, kuras iestājušās lietā, radušos tiesāšanās izdevumus).

Lietas dalībnieku prasījumi Tiesai

20. Savā apelācijas sūdzībā apelācijas sūdzības iesniedzējas lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu un atcelt apstrīdēto lēmumu vai, pakārtoti – nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai un piespriet Komisijai segt tiesāšanās izdevumus.

21. Komisija norāda, ka Tiesai apelācijas sūdzība būtu jānoraida un jāpiespriež apelācijas sūdzības iesniedzējām segt tiesāšanās izdevumus.

Apelācijas sūdzības novērtējums

22. Savas apelācijas sūdzības pamatošanai apelācijas sūdzības iesniedzējas ir izvirzījušas piecus apelācijas sūdzības pamatus. Pirmkārt, tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa, secinot, ka daži no viņu argumentiem, iesniegtajiem pierādījumiem un/vai dokumentiem ir nepieņemami, ir pieļāvusi kļūdu. Otrkārt, tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa, bezpeļņas apvienībām, kuras iesniegušas prasību saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pantu, uzliekot nepamatotu un neizpildāmu pierādīšanas pienākumu, ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā. Treškārt, tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, neatzīstot, ka EFSA vadlinijas, kas izdotas, pildot EFSA noteikto tiesisko pienākumu, rada tiesisku paļāvību, ka tās tiks ievērotas. Ceturtkārt, tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nosakot, ka nav jāievēro Regulā Nr. 1829/2003 paredzētā divu posmu drošības novērtēšanas procedūra. Piektkārt, galu galā tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, noraidot tās apelācijas sūdzības iesniedzēju prasības daļas, kur norādīts, ka Komisija nav pienācīgi izpētījusi sojas pupu iespējamo toksiskumu un nav prasījusi veikt sojas pupu ietekmes monitoringu pēc atļaujas saņemšanas.

23. Pēc Tiesas lūguma es ierobežošu savu analīzi ar apelācijas sūdzības otro pamatu. Ņemot vērā, ka šis apelācijas sūdzības pamats skar Regulas Nr. 1367/2006 10. pantā noteiktās iekšējās pārskatīšanas procedūras būtību, tvērumu un nosacījumus, kā arī pārskatīšanas lēmuma pārbaudi tiesā, es šos jautājumus pirms to konkrētas piemērošanas otrā apelācijas pamata izvērtēšanai sākumā izvērtēšu vispārīgi.

Regulas Nr. 1367/2006 10. pantā noteiktās iekšējās pārskatīšanas procedūras būtība, tvērums un nosacījumi

24. Attiecīgi es interpretēšu Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu (šīs tiesību normas formulējumu, struktūru, tiesiskā regulējuma vēsturisko attīstību un mērķi) un izvirzīšu konkrētus kritērijus, kuri ir jāievēro iekšējās pārskatīšanas procedūrā.

Regulas Nr. 1367/2006 10. panta formulējums un struktūra

25. Saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. panta 1. punktu jebkura nevalstiskā organizācija, kas atbilst šīs regulas 11. pantā noteiktajiem kritērijiem, ir tiesīga Savienības iestādei vai struktūrai, kas saskaņā ar tiesību aktiem vides jomā ir pieņēmusi administratīvu aktu, iesniegt pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu. Šāds pieprasījums ir jāiesniedz rakstiski un termiņā, kas nepārsniedz sešas nedēļas pēc administratīvā akta pieņemšanas, paziņošanas vai publicēšanas, atkarībā no tā, kura ir vēlākā.

Pieprasījumā ir jānorāda pārskatīšanas pamatojums⁶. Saskaņā ar 10. panta 2. punktu 1. punktā minētā Savienības iestāde vai struktūra izskata jebkuru šādu pieprasījumu, ja vien tas nav klaji nepamatots. Savienības iestāde vai struktūra sniedz pamatojumu rakstiskā atbildē, cik drīz vien iespējams, bet ne vēlāk kā divpadsmit nedēļas pēc pieprasījuma saņemšanas.

26. Tādējādi no tiesību normas formulējuma izriet, ka priekšnoteikums, lai kompetentā ES iestāde vai struktūra varētu to izskatīt, ir tas, ka 1) pieprasījumā ir jānorāda pārskatīšanas pamatojums un 2) tas nedrīkst būt klaji nepamatots. Tomēr no šīs tiesību normas teksta tieši nevar secināt, kādi ir precīzi pamatojuma norādīšanas kritēriji.

Iekšējās pārskatīšanas procedūra Regulas Nr. 1367/2006 struktūrā un kontekstā

27. Regulas Nr. 1367/2006 12. panta, kas ir pēdējā tiesību norma Regulas IV sadaļā par iekšēju pārskatīšanu un vērtanos tiesā, 1. punktā ir noteikts, ka nevalstiskā organizācija, kas saskaņā ar 10. pantu ir iesniegusi pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu, var celt prasību Tiesā atbilstīgi attiecīgiem Līguma noteikumiem.

28. Manā ieskatā, ja pusei, kura pieprasa pārskatīšanu, būtu ļauts tiesvedībā Eiropas Savienības Tiesā iesniegtajā prasībā pievienot vai konkretizēt iekšējās pārskatīšanas pamatojumus, tas būtu pretrunā pareizas tiesvedības principam. Tādējādi pusei, kas pieprasa pārskatīšanu, ir skaidri jānorāda visi iekšējās pārskatīšanas pamatojumi jau pašā pieprasījumā.

29. Vispārējā tiesā ierosinātās tiesvedības kontekstā pēc analogijas tika pieminēta kāda cita Savienības tiesībās noteikta pārskatīšanas procedūra. Pārsūdzētā sprieduma 51. punktā Vispārējā tiesa, šķiet, veļk paralēles⁷ starp Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu un Direktīvas 91/414/EEK⁸ 4. panta 5. punktu un 8. panta 3. punktu.

30. Es nedomāju, ka šeit ir vietā analogija ar Direktīvu 91/414. Lietā *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie* pieņemtā sprieduma daļā, uz kuru pēc analogijas atsaukusies Vispārējā tiesa, Tiesa ir norādījusi, ka “no Direktīvas 91/414 4. panta 5. punkta un 8. panta 3. punkta izriet, ka šīs pārskatīšanas priekšmets nav konkrētas aktīvās vielas, bet gan augu aizsardzības līdzekļa kā galaprodukta atkārtota novērtēšana un ka šāda pārskatīšana tiek veikta nevis pēc ieinteresēto personu, bet gan pēc valsts iestāžu ierosmes”⁹. Direktīvas 91/414 4. panta 5. punktā tādējādi ir paredzēta augu aizsardzības līdzekļu atļauju pārskatīšana, “ja ir norādes, ka kāda no 1. punktā minētajām prasībām [10] vairs netiek ievērota. Šādos gadījumos dalībvalstis var pieprasīt, lai atļaujas pieteikuma iesniedzējs vai persona, kurai saskaņā ar 9. pantu ir atļauts paplašināt piemērošanas jomu, iesniedz sīkāku informāciju, kas nepieciešama pārskatīšanai. Ja nepieciešams, atļauju var pagarināt uz laiku, kāds nepieciešams, lai pabeigtu pārskatīšanu un iesniegtu šādu sīkāku informāciju”.

6 Detalizētas procesuālās normas, kas regulē pieprasījumus veikt iekšēju pārskatīšanu, skat. Komisijas Lēmumā 2008/50/EK (2007. gada 13. decembris), ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus par to, kā attiecībā uz pieprasījumiem veikt administratīvo aktu iekšēju pārskatīšanu piemēro Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1367/2006 par Orhūsas Konvenciju (OV 2008, L 13, 24. lpp.). Saskaņā ar šo lēmumu pusei, kura lūdz pārskatīšanu, ir jāiesniedz attiecīga informācija un dokumentācija šo iemeslu pamatošanai, skat. šī lēmuma 1. panta 3. punktu.

7 Vispārējā tiesa atsauca uz 2005. gada 10. novembra spriedumu lietā *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie* (C-316/04, EU:C:2005:678, 68. punkts).

8 Padomes Direktīva (1991. gada 15. jūlijs) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū (OV 1991, L 230, 1. lpp.).

9 Skat. spriedumu, 2005. gada 10. novembris, *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie* (C-316/04, EU:C:2005:678, 68. punkts).

10 Kas pēc būtības attiecas uz produkta drošumu un efektivitāti. Zemsvitras piezīme ir manis pievienota.

31. No minētā ir acīmredzams, ka Direktīvas 91/414 4. panta 5. punktā un 8. panta 3. punktā minētās pārskatīšanas procedūras mērķis ir augu aizsardzības līdzekļa kā galaprodukta atkārtota novērtēšana, proti, *konkrēta ražojuma* atkārtota novērtēšana. Savukārt Regulas Nr. 1367/2006 10. pantā paredzētā pārskatīšanas procedūra, kas tostarp ir piemērojama visos gadījumos, kad “saskaņā ar tiesību aktiem vides jomā ir pieņ[emts] administratīv[ais] akt[s]”, attiecas uz administratīvas procedūras pārskatīšanu, kas ne vienmēr ietekmē lēmuma par atļaujas piešķiršanu rezultātu pēc būtības¹¹.

32. To pašu var apgalvot arī par Regulas (EK) Nr. 1107/2009¹² 21. pantā noteikto pārskatīšanas procedūru. Šīs regulas, ar kuru tika atcelta Direktīva 91/414, 21. pantā ir regulēta pārskatīšanas procedūra, pamatojoties uz jaunām zinātnes un tehnikas atziņām un monitoringa datiem. Minētais nevar būt Regulas Nr. 1367/2006 10. pantā noteiktās iekšējās pārskatīšanas procedūras pamatā. No minētā panta 2. un 3. punkta izriet, ka iekšējās pārskatīšanas procedūra hronoloģiski ir tik tuva atļaujas piešķiršanas procedūrai, ka iekšējās pārskatīšanas procedūras veikšanas mērķis nevar būt jaunu zinātnes un tehnikas atziņu un monitoringa datu, kuri būtu jāņem vērā, parādīšanās. Iekšējās pārskatīšanas procedūra drīzāk ir paredzēta, lai konstatētu tādus faktoros, kuri atļaujas piešķiršanas procedūras laikā varēja netikt pamanīti.

Tiesiskā regulējuma vēsturiskā attīstība

33. Saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 3. apsvērumā minēto Kopiena Orhūsas konvenciju parakstīja 1998. gada 25. jūnijā un to apstiprināja 2005. gada 17. februārī. Turklāt minētās regulas 4., 5., 6., 7., 9., 12., 13., 16., 17. un 18. apsvērumā ir nepārprotamas atsauces uz Orhūsas konvenciju.

34. Regulā Nr. 1367/2006 tādējādi ir ietverti noteikumi, kas “[konvencijas prasības piemēro] Kopienas iestādēm un struktūrām”¹³. Regula Nr. 1367/2006 tādējādi ir viens no tiesību aktiem, ar kuriem Savienības tiesībās ir transponēta Orhūsas konvencija¹⁴. Tā tiek piemērota Savienības iestādēm un struktūrām Orhūsas konvencijas piemērošanas kontekstā¹⁵.

35. Ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pantu Savienības tiesībās ir paredzēts transponēt Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru katra šīs konvencijas puse nodrošina, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu vai valsts iestāžu darbību, ar kuru tiek pārkāpti attiecīgās valsts tiesību akti vides jomā¹⁶.

11 Skat. arī ģenerālvokāta N. Jēskinena [N. Jääskinen] secinājumus apvienotajās lietās Padome un Parlaments/Komisija un Komisija/*Vereniging Milieudefensie* un *Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht* (no C-401/12 P līdz C-403/12 P, EU:C:2014:310, 130. punkts). Uz Regulas Nr. 1367/2006 12. panta pamata celtā prasība attiecas nevis uz lēmumu par atļaujas piešķiršanu, bet gan uz iestādes vai struktūras, kura izskata pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu, sniegto atbildi uz šo pieprasījumu, un konkrētajā gadījumā šī atbilde ir apstrīdētais lēmums.

12 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK (OV 2009, L 309, 1. lpp.).

13 Regulas Nr. 1367/2006 4. apsvēruma.

14 Skat. arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/35/EK (2003. gada 26. maijs), ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK (OV 2003, L 156, 17. lpp.), kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/4/EK (2003. gada 28. janvāris) par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un par Padomes Direktīvas 90/313/EEK atcelšanu (OV 2003, L 41, 26. lpp.).

15 Tomēr Orhūsas konvencija vēsturiski ir pat lielākā mērā savijusies ar Savienības tiesībām. Savienības vides tiesības un Orhūsas tiesiskais regulējums viens otru ir savstarpēji papildinājuši starptautisko tiesību līmenī, jo iepriekš spēkā esošā Padomes Direktīva 85/337/EEK (1985. gada 27. jūnijs) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 1985, L 175, 40. lpp.) un Padomes Direktīva 90/313/EEK (1990. gada 7. jūnijs) par brīvu piekļu vides informācijai (OV 1990, L 158, 56. lpp.) bija “modeli[s] starptautiskā līmenī un to pamatā esošās idejas ir pārņemtas Orhūsas Konvencijā”. Skat. Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, COM(2003) 622, galīgā redakcija, 3. lpp.

16 Tomēr Tiesa ir skaidrojusi, ka nav pieļaujams atsaukties uz Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktu, lai izvērtētu Regulas Nr. 1367/2006 10. panta 1. punkta tiesiskumu. Skat. spriedumu, 2015. gada 13. janvāris, Padome u.c./*Vereniging Milieudefensie* un *Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht* (no C-401/12 P līdz C-403/12 P, EU:C:2015:4, 61. punkts).

36. Šajā kontekstā 10. pantā noteiktā iekšējās pārskatīšanas procedūra ir paredzēta, lai “kvalificētām organizācijām” atvieglotu iespēju vērsties tiesu iestādēs, ņemot vērā, ka saskaņā ar Tiesas veikto interpretāciju tām nav tiesību celt prasību uz LESD 263. panta ceturtais daļas pamata¹⁷. Ja šai kvalificētajai organizācijai tiek adresēts lēmums par pieprasījumu veikt iekšējo pārskatīšanu, ir izpildīts LESD 263. panta ceturtajā daļā noteiktais kritērijs, ka tiesību aktam ir jāskar attiecīgo personu tieši, un šī organizācija var vērsties Tiesā (Regulas Nr. 1367/2006 12. pants, lasot to kopsakarā ar LESD 263. panta ceturto daļu).

37. Tādējādi, ņemot vērā tiesiskā regulējuma vēsturisko attīstību, varētu secināt, ka izpildāmie priekšnosacījumi pusei, kas pieprasa pārskatīšanu, nedrīkstētu būt pārāk apgrūtināši. Ja iekšējās pārskatīšanas nosacījumi būtu pārāk stingri, netiktu sasniegts mērķis atvieglot piekļuvi tiesai. Tomēr manā ieskatā no Regulas Nr. 1367/2006 vēsturiskās attīstības analīzes nevar izsecināt precīzākus kritērijus.

Iekšējās pārskatīšanas procedūras mērķis

38. Pārsūdzētā sprieduma 51. punktā Vispārējā tiesa ir norādījusi, ka “iekšējās pārskatīšanas procedūras mērķis nav atkārtoti izvērtēt attiecīgo produktu tirdzniecības atļaujas”.

39. Tomēr jautājums par iekšējās pārskatīšanas mērķa definīciju joprojām ir aktuāls. Šis jautājums ir atkarīgs no iekšējās pārskatīšanas procedūras iespējamām sekām. Pārsūdzētā sprieduma 52. punktā Vispārējā tiesa ir norādījusi, ka iestādei vai struktūrai, kas pieņēmusi lēmumu par atļaujas piešķiršanu, “ir jāizskata pieprasījums un pēc iekšējās pārskatīšanas pabeigšanas šī iestāde vai struktūra var noraidīt pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu kā nepamatotu, pieņemot motivētu lēmumu, vai uz tā pamata, ka iekšējās pārskatīšanas rezultātā gūtie secinājumi ir tādi paši kā lēmumā par atļaujas piešķiršanu norādītie, vai saskaņā ar tiesību aktiem veikt jebkuru citu pasākumu, kas tās ieskatā ir atbilstošs, tostarp grozīt, apturēt vai anulēt atļauju”.

40. No minētā var secināt, ka iekšējās pārskatīšanas rezultātā lēmums par atļaujas piešķiršanu *var* tikt anulēts. Iekšējās pārskatīšanas procedūras mērķis tādējādi ir caurlūkot procedūru, kuras rezultātā ir pieņemts lēmums par atļaujas piešķiršanu, lai pārbaudītu, vai jaunā informācija vai jau zināmās informācijas pārvērtēšana varētu pamatot lēmuma par atļaujas piešķiršanu pārskatīšanu.

41. Šis mērķis pilnībā atbilst vides tiesībās piemērotajam piesardzības principam, atbilstoši kuram gadījumā, ja pastāv nenoteiktība attiecībā uz riska cilvēku veselībai esamību vai tā apmēru, nekavējoties var tikt noteikti aizsargpasākumi, negaidot, kamēr šo risku nopietnība kļūst pilnībā acīmredzama¹⁸.

42. Iekšējās pārskatīšanas procedūra varētu palīdzēt atklāt draudus, kuri nav pamanīti atļaujas piešķiršanas procedūras laikā.

17 Skat. Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, COM(2003) 622, galīgā redakcija, 7. lpp. Skat. arī ģenerāladvokāta N. Jēskinena [*N. Jääskinen*] secinājumus apvienotajās lietās Padome un Parlaments/Komisija un Komisija/*Vereniging Milieudefensie* un *Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht* (no C-401/12 P līdz C-403/12 P, EU:C:2014:310, 123. un nākamie punkti).

18 Spriedums, 2003. gada 9. septembris, *Monsanto Agricoltura Italia* u.c. (C-236/01, EU:C:2003:431, 111. punkts un tajā minētā judikatūra).

43. Šis mērķis turklāt ir atbilstošs Orhūsas konvencijas mērķiem, kuri neapšaubāmi ir jāņem vērā, interpretējot Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu¹⁹. Ir labi zināms, ka šai konvencijai ir trīskāršs mērķis saistībā ar vides jautājumiem – pirmkārt, atvieglot pieeju informācijai, otrkārt, veicināt sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un, treškārt, nodrošināt iespēju vērsties tiesu iestādēs; būtiskais mērķis konkrētajā lietā neapšaubāmi ir tiesas pieejamība²⁰.

44. Regulas Nr. 1367/2006 10. pantā ir paredzēts, ka par pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu tiek pieņemts lēmums. Par šo lēmumu, kas adresēts nevalstiskajai organizācijai, kura ierosinājusi pārskatīšanas procedūru, tad var tikt celta prasība saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 12. pantu, lasot to kopsakarā ar LESD 263. panta ceturto daļu. Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pants tādējādi atvieglo iespēju vērsties tiesu iestādēs saskaņā ar Līguma noteikumiem, jo to piemērošanas rezultātā tiek pieņemts individuāls lēmums LESD 263. panta ceturtais daļas izpratnē.

Pārskatīšanas procedūrai piemērojamie kritēriji

45. No iepriekš minētās interpretācijas var secināt, ka jautājums par to, *vai* ir jāierosina pārskatīšanas procedūra, nedrīkst tikt atstāts tās iestādes vai struktūras ziņā, kuras kompetencē ir īstenot šo procedūru. Šāda kārtība būtu pretrunā iepriekš minētajam pārskatīšanas procedūras mērķim.

46. Savukārt saistībā ar pārskatīšanas pakāpi es ierosinu, ka pārskatīšanas procedūras laikā būtu piemērojami turpmāk minētie kritēriji un jāisteno turpmāk minētie procedūras posmi.

47. Pirmkārt, ir jāizskata jebkurš pieprasījumā veikt iekšēju pārskatīšanu minētais arguments, ja vien tas nav klaji nepamatots saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. panta 2. punktu. Kompetentajai iestādei vai struktūrai ir pienākums pierādīt, ka arguments ir klaji nepamatots. Minēto var secināt no šīs regulas 10. panta 2. punktā izmantotā formulējuma “ja vien”.

48. Otrkārt, kompetentajai Savienības iestādei vai struktūrai ir jākonsultējas ar *EFSA* vai jebkuru citu aģentūru vai iestādi, kas ir bijusi iesaistīta atļaujas piešķiršanas procedūrā, lai pārbaudītu, vai pieprasījumā minētie argumenti ir pamatoti.

49. Treškārt, kompetentajai Savienības iestādei vai struktūrai ir jāpieņem lēmums par pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu, norādot detalizētu pamatojumu katram pieprasījumā izvirzītajam argumentam, ja vien šis arguments nav klaji nepamatots. Norādītajam pamatojumam ir jābūt tādām, lai apelācijas sūdzības iesniedzējs varētu izprast kompetentās iestādes vai struktūras secinājumus.

Pamati, kuri jānorāda pusei, kas pieprasa pārskatīšanu

50. No iepriekš minētā pārskatīšanas procedūras mērķa tāpat var secināt arī to, ka pusei, kas pieprasa pārskatīšanu, slogs saistībā ar iekšējās pārskatīšanas procedūras uzsākšanai nepieciešamo argumentu norādīšanu un iesniegšanu nedrīkst būt pārāk smags²¹.

19 Šajā ziņā skat. secinājumu 36. punktu un – vispārīgi – manus secinājumus lietā *Saint-Gobain Glass Deutschland*/Komisija (C-60/15 P, EU:C:2016:778, 37.–41. punkts).

20 Saistībā ar pieeju informācijai skat. manus secinājumus lietā *Saint-Gobain Glass Deutschland*/Komisija (C-60/15 P, EU:C:2016:778, 37. un nākamie punkti).

21 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka pastāv atšķirība starp procesuālo pierādīšanas pienākumu (*onus probandi*) un materiāltiesisko argumentēšanas pienākumu (*onus proferendi*). Šajā lietā jautājums nav par to, kam ir pierādīšanas pienākums sacikstes procedūrā, bet gan par to, vai un kādā apmērā apelācijas sūdzības iesniedzējam ir jāpamato viņu pieprasījums veikt iekšējo pārskatīšanu. Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *combit Software* (C-223/15, EU:C:2016:351, 42. punkts un 18. zemsvītras piezīme) un ģenerālvokātes J. Kokotes [J. Kokott] secinājumus lietā *Spánija/Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:73, 27.–29. punkts).

51. Saistībā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. panta struktūru un mērķiem ir jānorāda, ka saskaņā ar iepriekš minēto 1) pamatiem ir jābūt vismaz “norādītiem”, kā arī 2) pieprasījums nedrīkst būt klaji nepamatots. No minētā izriet, ka, no vienas puses, klaji nepamatoti apgalvojumi nav pietiekami, lai atbilstu šiem kritērijiem. No otras puses, nevienā tiesību normā nav paredzēts, ka apelācijas sūdzības iesniedzējiem ir uzlikts reāls argumentu norādīšanas un iesniegšanas pienākums, vienlaicīgi iesniedzot pierādījumus.

52. Tomēr, ja puses, kas pieprasa pārskatīšanu, interesēs ir vairāk nekā tikai viņas argumentu izskatīšana, pusēm, kuras ir iesniegušas pieprasījumu veikt iekšējās pārskatīšanas procedūru, ir jāsniedz konkrēti un precīzi argumenti, ar kuriem varētu tikt apšaubīts to faktu novērtējums, kas ir pamatā lēmumam par atļaujas piešķiršanu. Tā kā lēmumu par atļaujas piešķiršanu pieņem Savienības iestāde – Komisija, pēc konsultācijām ar citu administratīvu struktūru – EFSA, pastāv lēmuma par atļaujas piešķiršanu pareizības, pabeigtības un precizitātes prezumpcija, jo pati šo iestāžu būtība paredz, ka tās ir objektīvas. Pieprasījumam veikt pastiprinātu iekšēju pārskatīšanu tādējādi būtu jābūt balstītam uz argumentiem, kas liktu to apšaubīt. Pārskatīšanas pieprasītājiem savu argumentu pamatošanai tādējādi ir jānorāda tādi pamati un/vai pierādījumi, kas radītu nopietnas šaubas par minēto prezumpciju. Nav nepieciešami pilnīgi pierādījumi. No otras puses, arī spekulācijas nebūs pietiekams pamats.

Rīcības brīvība un pārbaude tiesā

53. Komisijai ir plaša rīcības brīvība saistībā ar pārskatīšanas rezultātu: pirmkārt, tā var secināt, ka no pārskatīšanas neizriet nepieciešamība pārskatīt atļauju (tās piešķiršanas procedūru); otrkārt, tā var atjaunot atļaujas piešķiršanas procedūru, kuras rezultāts tiks noskaidrots atjaunotās procedūras gaitā; treškārt, kā pareizi norādījusi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 52. punktā, tā var “veikt jebkuru citu pasākumu, kas tās ieskatā ir atbilstošs, tostarp grozīt, apturēt vai anulēt atļauju”. Ceturtkārt, gadījumā, ja pieprasījums veikt iekšēju pārskatīšanu ir klaji nepamatots, tā, neievērojot iepriekš minēto otro un trešo posmu, var noraidīt pieprasījumu kā klaji nepamatotu. Šī rīcības brīvība ir atkarīga no puses, kas pieprasa pārskatīšanu, izvirzīto argumentu kvalitātes, – jo pamatotāki ir šie argumenti, jo vairāk Komisijai būtu jādarbojas tieši atļaujas piešķiršanas procedūras pārskatīšanas virzienā.

54. Savukārt par pakāpi, kādā lēmums par iekšējo pārskatīšanu būtu jāpārbauda tiesā saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu, ir jānorāda, ka 12. panta abos punktos ir noteikts tikai tas, ka organizācija, kurai adresēts lēmums par iekšēju pārskatīšanu, var celt prasību Tiesā atbilstīgi attiecīgiem Līguma noteikumiem, bet šajā pantā nav noteikti pārbaudes tiesā pakāpes kritēriji.

55. Kā to pārsūdzētā sprieduma 77. punktā pareizi norādījusi Vispārējā tiesa, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gadījumā, ja lēmumu pieņemšanai ir jāveic sarežģīti faktu vērtējumi un tādējādi iestādei, kas pieņem lēmumu, ir piešķirta liela rīcības brīvība, lēmumu pārbaude tiesā ir ierobežota. Pārbaudot šādus lēmumus, Savienības Tiesa nevar aizstāt šīs iestādes veikto vērtējumu ar savu faktisko apstākļu vērtējumu. Tādējādi Savienības tiesa šādā gadījumā pārbauda tikai šīs iestādes konstatēto faktu un to tiesiskā vērtējuma pareizību un it īpaši pārbauda, vai šīs iestādes darbības nav zaudējušas spēku acīmredzamas kļūdas vai pilnvaru nepareizas izmantošanas dēļ, vai arī šī iestāde nav acīmredzami pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas²².

56. Šis ierobežojums, kā to pareizi norādījusi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 76. punktā, ir pilnībā atbilstošs Orhūsas konvencijai. Šīs konvencijas 9. panta 3. punktā ir paredzēts, ka “katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras”. Pielāgojot Savienības

²² Spriedumi, 2005. gada 9. jūnijs, *HLH Warenvertrieb un Orthica* (C-211/03, C-299/03 un no C-316/03 līdz C-318/03, EU:C:2005:370, 75. punkts), un 1999. gada 21. janvāris, *Upjohn* (C-120/97, EU:C:1999:14, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

prasībām, ir pietiekami, ka nosacījumi tiesas pieejamībai ir tādi paši, kādi ir vispārīgi noteikti Savienības tiesībās. Tādējādi, ja Savienības tiesībās ir paredzēta ierobežota pārbaude tiesā, šis ierobežojums var tikt piemērots arī tādā gadījumā, ja Savienības tiesību akta mērķis ir nodrošināt atbilstību Orhūsas konvencijai.

Otrais apelācijas sūdzības pamats

Lietas dalībnieku argumenti

57. Savā otrajā apelācijas sūdzības pamatā apelācijas sūdzības iesniedzējas norāda, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzliekot bezpeļņas apvienībām, kuras iesniegušas prasību saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pantu, nepamatotu un neizpildāmu pierādīšanas pienākumu.

58. Saskaņā ar apelācijas sūdzības iesniedzēju norādīto Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 67., 83. un 88. punktā piemēroja pierādīšanas pienākumu citā kontekstā, kas konkrētajā lietā nav piemērojams, un tad šo pierādīšanas pienākumu piemēroja tā, ka tas ir pretrunā pašas tiesas secinājumam, ka nevalstiskajām organizācijām nav jāpierāda, ka ģenētiski modificētie organismi nav droši.

59. Pārsūdzētā sprieduma 67. punktā Vispārējā tiesa pēc analogijas lietām, kas ierosinātas saskaņā ar Regulu Nr. 1367/2006, ir piemērojusi pierādīšanas standartu, kas noteikts lietā *Schröder/CPVO*²³, un esot norādījusi, ka “trešajai personai, kura apstrīd tirdzniecības atļauju, ir jāiesniedz būtiski pierādījumi, kuri būtu pamats nopietnām šaubām par šādas atļaujas piešķiršanas tiesiskumu”. Citviet Vispārējā tiesa kā prasību ir norādījusi, ka pusēm, kas pieprasa pārskatīšanu, “ir jāiesniedz materiālu kopums, kas raisa nopietnas šaubas par lēmuma par atļaujas piešķiršanu tiesiskumu” (pārsūdzētā sprieduma 88. punkts). Apelācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā nav saprotams, vai tas ir viens un tas pats pierādīšanas standarts.

60. Katrā ziņā Vispārējā tiesa ir kļūdījusies, secinot, ka tik augsts pierādījumu sliekšnis ir piemērojams lietās, kas ierosinātas saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pantu, jo konkrētās situācijas nav analogas. Uz Regulas Nr. 1367/2006 12. panta pamata celtās prasības ir par lēmumiem, kas pieņemti par pieprasījumiem veikt iekšēju pārskatīšanu²⁴ (kas iesniegti saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu), nevis par lēmumu piešķirt tirdzniecības atļauju. Šādu pieprasījumu veikt iekšēju pārskatīšanu mērķis ir panākt, ka paustās bažas tiek ņemtas vērā. Lietā *Schröder/CPVO*²⁵ Tiesa izvērtēja pierādīšanas pienākumu un juridisko pienākumu, kas tika uzlikts trešajai personai, kura uz pavisam citas anulēšanas procedūras pamata bija tieši apstrīdējusi lēmumu, ar kuru nolemts neanulēt atļauju.

61. Vispārējā tiesa tādējādi ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uz šā pierādīšanas pienākuma pamata 134., 135., 148.–150., 157., 163.–168., 170., 205.–209., 217.–224., 230., 231., 238.–243., 246., 247., 256., 282., 287. un 289. punktā secinot, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas nav pierādījušas, ka Sojas pupas nav drošas.

62. Komisija uzskata, ka Vispārējās tiesas izvirzītais pierādīšanas standarts, ņemot vērā Regulā Nr. 1367/2006 noteiktās iekšējās pārskatīšanas procedūras būtību, ir pilnībā atbilstošs. Šajā kontekstā Komisijas ieskatā ir tikai loģiski, ka Vispārējai tiesai būtu jālemj, ka apelācijas sūdzības iesniedzējam, kurš apstrīd iekšējās pārskatīšanas lēmuma spēkā esamību, atsaucoties uz tā pamatā esošo administratīvo aktu (aktu, kurš pats par sevi nav anulēšanas procedūras priekšmets), ir jāpierāda, ka tas kopā ar pieprasījumu par iekšēju pārskatīšanu ir iesniedzis materiālus, kas raisa nopietnas šaubas

23 Spriedums, 2015. gada 21. maijs (C-546/12 P, EU:C:2015:332, 57. punkts).

24 Divainā kārtā prasībā “pārskatīšanas” vietā vietām ir minēta “atkārtota izskatīšana”.

25 Spriedums, 2015. gada 21. maijs, *Schröder/CPVO* (C-546/12 P, EU:C:2015:332).

par pamatā esošā administratīvā akta tiesiskumu, lai lēmums par iekšējo pārskatīšanu tiktu atcelts. Bez šāda standarta nebūtu nekādas atšķirības starp pierādīšanas standartu, kāds tiek piemērots apelācijas sūdzības iesniedzējam, kurš apstrīd pamatā esošā administratīvā akta tiesiskumu, un standartu, kāds tiek piemērots apelācijas sūdzības iesniedzējam, kurš apstrīd ar šo administratīvo aktu saistīto lēmumu par iekšējo pārskatīšanu.

63. Komisija apgalvo, ka Vispārējās tiesas noteiktajam pierādīšanas standartam, pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvotajam, nav “augsts pierādījumu sliekšnis”. Tas neparedz, ka personai, kas pieprasa pārskatīšanu, būtu atkārtoti jāveic risku novērtējums vai jāiesniedz pierādījumi, ka atļautais ģenētiski modificētais organisms nav drošs – šai personai, kā to Vispārējā tiesa skaidri norādījusi pārsūdzētā sprieduma 67. punktā, ir tikai jāiesniedz būtiski pierādījumi, kuri būtu pamats nopietnām šaubām par lēmuma par atļaujas piešķiršanu tiesiskumu.

64. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvotajam, proti, ka “mērķis šādiem pieprasījumiem [veikt iekšēju pārskatīšanu] ir panākt, lai paustās bažas tiktu atzītas par pamatotām”, Komisijas ieskatā nav pieļaujama tāda situācija, ka uzreiz pēc tam, kad apelācijas sūdzības iesniedzējs ir izteicis jebkādas šaubas par atļaujas spēkā esamību, pat ja šīs šaubas nav nopietnas, iestādei atļauja ir jāaptur un jāizvērtē šīs šaubas, lai noskaidrotu, vai tās ir pienācīgi pamatotas (piemēram, lūdzot atļaujas pieprasītājam veikt turpmāku izpēti vai izmēģinājumus). Attiecīgi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 67., 83. un 88. punktā nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

65. Attiecībā uz citiem punktiem, kas apstrīdēti ar otro apelācijas sūdzības pamatu, Komisija uzskata, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas neapstrīd, ka juridiskā pārbaude, kas piemērota visos apstrīdētajos punktos, ir tā pati, par kuru apelācijas sūdzības iesniedzējas ir sūdzējušās apelācijas otrā pamata pirmajā daļā, proti, ka tām ir pieprasīts iesniegt pierādījumus, kas raisa nopietnas šaubas par lēmuma par atļaujas piešķiršanu tiesiskumu. Tā rezultātā šajā apelācijas sūdzības daļā nav norādes ne uz kādu patstāvīgu kļūdu tiesību piemērošanā. Ņemot vērā minēto, apelācijas otrā pamata otrā daļa būtu jānoraida kā acīmredzami nepieņemama.

Analīze

66. Saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. un 12. pantu 1) iekšējās pārskatīšanas pieprasījuma pamatiem ir jābūt vismaz “norādītiem”, kā arī 2) pieprasījums nedrīkst būt klaji nepamatots. Saskaņā ar iepriekš veikto analīzi nepamatoti apgalvojumi nav pietiekami, lai nodrošinātu atbilstību šiem kritērijiem. Tomēr nevienā tiesību normā nav paredzēts, ka personām, kas pieprasa pārskatīšanu, tiek uzlikts reāls argumentu norādīšanas un iesniegšanas pienākums un tām ir jāiesniedz pierādījumi.

67. Tomēr, kā to pareizi norādījusi Komisija, pastāv fundamentāla atšķirība starp atļaujas piešķiršanas procedūru, kuras rezultātā tiek pieņemts lēmums par atļaujas piešķiršanu, un pārskatīšanas procedūru, kuras rezultāts *var* būt, tomēr ne visos gadījumos arī *ir*, lēmuma piešķiršanas procedūras atsākšana. Vienlaikus apelācijas sūdzības iesniedzējam nav LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzēto tiesību tieši apstrīdēt pašu lēmumu par atļaujas piešķiršanu, jo lēmums par atļaujas piešķiršanu tās neskar ne tieši, ne individuāli.

68. Atbilstoši iepriekš minētajam gadījumā, ja apelācijas sūdzības iesniedzējas vēlas, lai pārskatīšanas procedūra tiktu veikta detalizētāk, pusei, kura ir iesniegusi pieprasījumu veikt iekšējās pārskatīšanas procedūru, ir jāiesniedz konkrēti un precīzi argumenti, ar kuriem varētu tikt apšaubīts to faktu novērtējums, uz kuru ir balstīts lēmums par atļaujas piešķiršanu. Tā kā lēmumu par atļaujas piešķiršanu pieņem objektīva iestāde – Komisija, pēc konsultācijām ar citu objektīvu struktūru – EFSA, pastāv prezumpcija par lēmuma piešķiršanas procedūras un lēmuma par atļaujas piešķiršanu pareizību, pabeigtību un precizitāti. Pieprasījums veikt iekšēju pārskatīšanu tādējādi būtu jāpamato ar

argumentiem, kas liktu to apšaubīt. Apelācijas sūdzības iesniedzējām savu argumentu pamatošanai tādējādi ir jānorāda tādi pamati un/vai “pierādījumi”, kas radītu nopietnas šaubas par minēto prezumpciju. Nav nepieciešami pilnīgi pierādījumi. No otras puses, arī spekulācijas nebūs pietiekams pamats.

69. Vispārējās tiesas izstrādātais pierādīšanas standarts tādējādi būtu jāizprot kā materiāltiesisks priekšnosacījums, atbilstoši kuram pusei, kura pieprasījusi pastiprinātu iekšēju pārskatīšanu, ir jānorāda argumenti, kuri radītu nopietnas šaubas par lēmuma piešķiršanas procedūru un/vai lēmumu par atļaujas piešķiršanu. Ja tas tiek izprasts šādi, tad jāatzīst, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 67., 83. un 88. punktā nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā²⁶.

70. Saistībā ar citām apelācijas sūdzības otrā pamata daļām Komisija ir pareizi uzsvērusi faktu, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas nav apstrīdējušas, ka juridiskā pārbaude, kas piemērota visos apstrīdētajos punktos, ir tā pati, par kuru apelācijas sūdzības iesniedzējas ir sūdzējušās otrā pamata pirmajā daļā, proti, ka viņām ir pieprasīts iesniegt materiālus, kas raisa nopietnas šaubas par lēmuma par atļaujas piešķiršanu tiesiskumu. Tā rezultātā šajā apelācijas sūdzības daļā nav norādes ne uz kādu patstāvīgu kļūdu tiesību piemērošanā, un tādējādi šī daļa ir jānoraida kā acīmredzami nepieņemama.

71. Apelācijas sūdzības otrais pamats tādējādi ir noraidāms.

Secinājumi

72. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī neizdarot pirmšķietamus secinājumus par citiem apelācijas sūdzības pamatiem, es ierosinu Tiesai *TestBioTech eV, European Network of Scientists for Social and Environmental Responsibility eV* un *Sambucus eV* apelācijas sūdzības par Vispārējās tiesas 2016. gada 15. decembra spriedumu lietā *TestBioTech u.c./Komisija* (T-177/13, nav publicēts, EU:T:2016:736) otro pamatu noraidīt daļēji kā nepieņemamu un daļēji kā nepamatotu.

²⁶ Turklāt vēlos uzsvērt, ka es neredzu pretrunas starp pārsūdzētā sprieduma 88. un 170. punktu. 88. punktā ir minēti piemērojamie kritēriji, savukārt 170. punktā ir norādīti veiktās analīzes rezultātā gūtie secinājumi.